

THE EVOLUTION OF ROMANIAN INDUSTRY – REFLECTED INA 1937 REPORT OF THE GENERAL UNIO OF INDUSTRIALISTS OF ROMANIA

Marusia Cîrstea, Assoc. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: În anul 1937 Victor Slăvescu, președintele Uniunii Generale a Industriașilor din România, a realizat un scurt istoric al industriei românești. El sublinia că evoluția industriei românești s-a întemeiat pe o multitudine de condiții complet diferite, atât în perioada antebelică primului război mondial, cât și în perioada interbelică.

În perioada 1878-1914, pentru a se ajunge la o dezvoltare intensă a industriei, statul român a adoptat o serie de legi de protejare și încurajare a industriei autohtone.

Intervalul interbelic, dar în special deceniul al patrulea – se arată în Raportul menționat –, a cunoscut fenomene și procese de anvergură care au dus la o creștere substanțială a industriei românești; astfel încât „economia românească încetează de a mai fi una agricolă. Ea capătă un caracter mixt: agricol și industrial”.

Cuvinte cheie: *Uniunea Generală a Industriașilor din România, Victor Slăvescu, industrie extractivă, tarif vamal, criza economică*

Abstract: In 1937 Victor Slăvescu, the President of the General Union of Industrialists of Romania, drafted a brief history of the Romanian industry. He stressed that the development of Romanian industry was based on a multitude of completely different conditions, both before World War I and also during the interwar period.

Between 1878 and 1914, the Romanian state adopted a series of laws meant to protect and encourage the local industry, with the purpose of ensuring an intensive industrial development.

The interwar break, but in particular the fourth decade – shows the above mentioned Report – witnessed large scale phenomena and processes which resulted in a substantial increase in the Romanian industry; consequently, “the Romanian economy ceases to be an agricultural one. It acquires a mixed character: agricultural and industrial”.

Key words: *the General Union of Industrialists of Romania, Victor Slăvescu, extractive industry, customs duty, economic crisis*

În anul 1937, Victor Slăvescu (1891-1977) – „profesor distins, publicist de seamă, conducător de mari întreprinderi și priceput înfăptuitor, spirit călăuzit de idealul progresului neamului românesc și pe tărâm economic, om de știință și practică”¹ – în calitate de președinte al Uniunii Generale a Industriașilor din România, a realizat un scurt istoric privitor la evoluția industriei românești. De-a lungul timpului, Victor Slăvescu a ocupat diferite funcții: subdirector în centrala Băncii Românești; director și subdirector general al Societății Naționale de Credit Industrial; subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe (1934, 1934-1935), iar între 1934 și 1935 titular al acestui minister; ministru al Înzestrării Armatei (1939, 1939-

¹ Apud Academia Română, *Discursuri de recepție*, vol. VI (1936-1948), volum îngrijit de dr. Dorina N. Rusu, Editura Academiei, București, 2005, p. 349.

1940, 1940); în paralel a fost și profesor la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București și la Școala Superioară de Război din București. În această calitate a publicat mai multe cursuri de specialitate (*Curs de întreprinderi comerciale*, 1930; *Curs de întreprinderi industriale*, 1930; *Economie industrială*, 1933 ș.a.) și numeroase monografii consacrate diferitelor instituții bancare din România și lucrări privind domeniul gândirii economice naționale (*Istoricul Băncii Naționale a României*, 1925; *Ion Ghica economist*, 1940; *Viața și opera economistului A.D. Xenopol*, 2 vols., 1947 ș.a.)². Pentru întreaga sa activitate, la 23 mai 1936 a fost ales membru corespondent, iar la 20 mai 1939 – membru titular al Academiei Române.

Referindu-se la evoluția industrială din România, el sublinia că în perioada de la Independență la primul război mondial, „nu putea cunoaște o dezvoltare industrială, intensă și prosperă [pentru că] structura economică a țării împiedica o asemenea dezvoltare. Solul fertil al României îndrepta populația ei către agricultură. Țară nouă, era firește lipsită de capitaluri. Independența politică și-o cucerise mult prea recent; iar de vreo independență politică, până în anul 1878, nu se putea vorbi. Nici chiar posterior acestei date independența economică a României nu era consolidată”³.

Totuși, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, în România se putea observa un proces de industrializare capitalistă exprimat prin: extinderea sectorului industrial mecanizat în producția materială; mărirea capacității de transport a căilor ferate și a altor mijloace de transport; lărgirea pieței interne pentru producția agricolă și industrială; sporirea sensibilă a exportului de produse agroalimentare, petroliere și lemnoase; penetrația masivă de capital străin, prioritar, de natură monopolistă ș.a.⁴. După anul 1885, ca urmare a unor măsuri și legi de protejare și încurajare a industriei autohtone – precum: în anul 1886, România refuză reînnoirea convenției cu Austro-Ungaria; în 1887 a fost votată legea *Măsuri generale spre a veni în ajutorul industriei naționale*, prin care se institua sistemul de încurajare materială de către stat a industriei ș.a. – s-au creat condiții pentru un real „demaraj industrial”⁵. În acest sens, Victor Slăvescu sublinia că „prin denunțarea convenției comerciale cu Imperiul Habsburgic, care transformase România într-un Hinterland colonial al său, mijesc primele începuturi ale unei politici industriale. În 1887 legea pentru încurajarea industriei naționale decerne avantajii speciale industriașilor folosind un minimum de 25 lucrători și posedând un minimum de capital de 50 000 lei aur”⁶.

Drept urmare a aplicării acestor legi și măsuri, terenul industrial de prelucrare din România înregistrează o extindere accentuată. Astfel, consemnează Victor Slăvescu, „în 1912 – consecință a regimului inaugurat în 1906 (prin punerea în aplicare a tarifului vamal

² *Ibidem*, pp. 331, 332; vezi și Alin Gridan, Iulian Oncescu, *Victor Slăvescu. Documente (1909-1946)*, vol. I, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2010, pp. 9-11.

³ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, București (în continuare, se va cita: A.M.A.E.), fond 71 România, vol. 359, f. 155.

⁴ Victor Axenciuc, Ioan Tiberian, *Premise ale formării statului național unitar român*, Editura Academiei, București, 1979, p. 234.

⁵ *Istoria Românilor*, vol. VII, tom II, *De la Independență la Marea Unire (1878-1918)*, coordonator Acad. Gheorghe Platon, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 113.

⁶ A.M.A.E., fond 71 România, vol. 359, f. 155.

Costinescu, primul tarif vamal românesc conceput pe baze științifice și care a deschis cu adevărat la această dată posibilități de creare a unei industrii naționale) – fiițau 472 întreprinderi beneficiind de protecția legii pentru încurajarea industriei și dispuneau global de o forță motrice însumând 73 919 HP⁷. În februarie 1912 este promulgată o nouă lege pentru încurajarea industriei naționale –, și care va fi în vigoare până în anul 1938. Prin noua lege urmau să se bucure de avantaje și să fie încurajate nu numai fabricile „cu motoare puternice, adică cele mari – cum prevedea legea din 1887 –, ci toate, adică și cele mijlocii și mici pentru a se da o posibilitate de dezvoltare și rezistență pentru toate întreprinderile industriale posedând o forță motrice de minimum 5 PH și utilizând un minimum de 20 lucrători”⁸. Astfel, arată Victor Slăvescu, impulsionată de această lege și „potrivit ultimei statistici industriale de dinainte de război și încheiată la 31 decembrie 1915 existau în România 847 fabrici în sensul legii din 1912, însumând o forță motrice de 120 000 HP și având un capital investit de 330 milioane lei aur”⁹. Primul loc în ansamblul producției globale l-a ocupat „ramura alimentară, cu 220 întreprinderi”¹⁰. De asemenea, este de remarcat că până la primul război mondial „o dezvoltare excesivă” a luat-o în România ramura prelucrătoare a petrolului. Un rol important în dezvoltarea industriei petrolului avându-l legea minelor din aprilie 1895. Prin această lege, care pune bazele regimului minier în România, și-au făcut apariția societățile „Steaua Română”, fondată în 1896, cu capital austro-ungar și englez; „Aurora”, înființată în 1898 cu capital german și olandez; „Internaționala”, creată de capitalul german; iar după 1900 au apărut societățile „Româno-Americană” (1904), „Concordia” și „Creditul petrolier” (1904), „Vega” (1906), toate având capital german și „Astra Română” (1910), cu capital anglo-olandez¹¹. Din păcate pentru statul român – evidențiază Victor Slăvescu – „marile investiții străine de capital” în industria petrolieră „au dat amploare producției de petrol brut, cu un profit minim pentru economia națională. Acest fapt s-a perpetuat și după război. Simțita lipsă de capitaluri în România, îndreptățită oarecum în materie de petrol, un element după care străinătatea a fost, este și rămâne avidă, o politică economică xenophilă”¹². În general – se subliniază în *Raportul* menționat – „Aceasta este înfățișarea industrială a României antebelice (înainte de 1916, n.n.). Un tablou sumar și simplu pentru o industrie mică, așa cum nu putea fi alta într-o țară agricolă și într-un Stat tânăr”¹³.

Evoluția economiei românești în perioada interbelică s-a întemeiat pe o multitudine de condiții – complexe și controversate –, atât pe plan intern, cât și pe plan extern. După terminarea primului război mondial și unirea tuturor teritoriilor românești într-un singur stat, în România s-a pus problema refacerii economice prin: *readucerea la viață a industriilor existente în cuprinsul întregii țări* prin remedierea lipsurilor de mașini, materii prime etc., și

⁷*Ibidem*, f. 156.

⁸*Ibidem*.

⁹*Ibidem*.

¹⁰*Ibidem*.

¹¹ Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, ediția a II-a, Iași, Casa Editorială *Demiurg*, 2009, pp. 124-128.

¹² A.M.A.E., fond 71 România, vol. 359, f. 156.

¹³*Ibidem*.

prin înlăturarea cauzelor care paralizau activitatea industrială: deprecierea valutei, criza transporturilor ș.a.; *coordonarea activității tuturor stabilimentelor industriale din țară* în vederea realizării celei mai mari economii în întrebuințarea surselor de energie și a materiilor prime disponibile, adică al unui maximum de randament în producția națională¹⁴.

Între cele două războaie mondiale, România prezintă contraste izbitoare între subdezvoltarea înrădăcinată puternic și înflorirea, chiar dacă inegală, a industrializării și urbanizării. „Eminamente agricolă” înainte de război, România interbelică devine „o țară prezentând categoric aspectele economiei mixte: agricole și industriale”¹⁵. În această perioadă, industria s-a dezvoltat și a devenit din ce în ce mai capabilă să satisfacă nevoile consumatorilor, iar importurile de materii prime și bunuri semiprelucrate au crescut într-un ritm mai rapid decât cele de articolele finite. În primul deceniu de după desăvârșirea unității statele „România reușise să-și sporească producția industrială cu 50% [...]. În dezvoltarea aceasta rapidă se dovedea un ritm de desfășurare similar celui în care se dezvoltau industriile cehoslovace și poloneze”¹⁶. Chiar și agricultura a dat semne de schimbare: în mod tradițional ea se baza pe producția de cereale, iar acum s-a înregistrat o ușoară deplasare spre cultivarea legumelor și plantelor industriale. Totodată, este de subliniat că, în toate ramurile economiei, statul și-a asumat un rol conducător din ce în ce mai accentuat – deși respecta proprietatea privată și garanta capitalul privat, fie intern fie extern – cu scopul de a planifica și controla asupra a ceea ce a ajuns să fie numită „economia națională”¹⁷. Totuși, în acest context de dezvoltare a industrializării României – opina marele economist Mihail Manoilescu –, „influența economică străină a rămas la noi tot timpul predominantă și creatoare de destin”¹⁸.

În primul deceniu postbelic, România a parcurs situația de adaptare la noile condiții geopolitice, de refacere postbelică a economiilor distruse și apoi de dezvoltare și consolidare¹⁹. Această nouă etapă trebuia să corespundă nevoilor de înzestrare și să soluționeze printr-un program stabil și de lungă durată dezvoltarea economică a României. Noile condiții favorabile reconstrucției și propășirii economice – căile ferate și mijloacele de transport pe apă și uscat, reforma agrară și dezvoltarea industriei existente – impuneau coordonarea transporturilor, îmbunătățirea cultivării pământului și asigurarea creditului și energiei necesare pentru punerea în valoare a resurselor naționale. În acest deceniu, potrivit liberalilor, nevoile economice de îndeplinit se împărțeau în două categorii: a) cele privind infrastructura și b) cele privind valorificarea resurselor naturale ale țării. Prima categorie urma să se realizeze nemijlocit de către stat, cea de-a doua trebuia pusă în practică prin apelul la inițiativa particulară. Acolo unde capitalul autohton necesar pentru punerea în valoare a bogățiilor statului era insuficient, se putea apela la capitalul străin, care trebuia să vină „sub

¹⁴ Apud Mihail Manoilescu, *Politica producției naționale*, București, 1923, pp. 93, 94.

¹⁵ A.M.A.E., fond 71 România, vol. 359, f. 158.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Acad. N.N. Constantinescu, coordonator, *Istoria economică a României*, ediția a II-a, vol. 1, Editura Economică, București, 1998, pp. 408-475.

¹⁸ Mihail Manoilescu, *Rostul și destinul burgheziei românești*, Editura Albatros, București, 2002, p. 91.

¹⁹ Marusia Cîrstea, *Relații economice româno-britanice (1919-1939). Studii și documente*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, pp. 51-57.

forma de colaborare”, în spiritul politicii liberale „prin noi înșine”²⁰. Dinamismul anilor '20 este sugerat de creșterea producției între 1924 și 1928: în minerit de 189%; în industria prelucrătoare de 188%; în industria petrolieră – stimulată de investiții de capital extern –, producția a crescut de la 968 000 tone în 1918 la 5 800 000 tone în 1930 (România fiind pe locul șase pe plan mondial); iar în industria metalurgică, producția de oțel a crescut de la 38 000 tone în 1925 la 144 000 tone în 1928 etc.²¹. Refacerea economiei naționale și dezvoltarea mai însemnată a acesteia după 1924 va însemna totodată și o înviorare a comerțului, atât intern cât și exterior. Comerțul exterior a evoluat în această perioadă în funcție de o serie de factori, între care: necesitățile economiei naționale pentru anumite produse finite, semifabricate sau materii prime; situația agricolă; politica vamală a statului prin aplicarea unor taxe de import ridicate pentru a proteja industria națională. Principalele produse românești exportate erau cerealele, lemnul, petrolul și derivatele lor. Referitor la petrol, acesta, începând cu anul 1925, a devenit centrul de greutate al întregului export –, ascensiune determinată de dezvoltarea automobilismului și aviației pe plan mondial²². Producția de petrol va înregistra în România o permanentă creștere și „a constituit – sublinia Victor Slăvescu – un izvor de beneficii și un admirabil mijloc de transfer pentru exportatorii de capitaluri, petrolul fiind socotit pe piața mondială drept aur pentru imensa bogăție virtuală pe care o prezintă. A fost de asemenea o cauză directă de legare de raporturi economice cu străinătatea și deci, un mijloc de a atenua economiei noastre, rigorile unei autarhii exagerate. Balanța comercială a României s-a soldat adeseori excedentar masiv prin exportul intens al petrolului și derivatelor lui”²³. În acest sens și într-un *Raport* adresat Legației din Londra, din 4 august 1926, se face un scurt istoric al resurselor economice ale României subliniindu-se că: „Imediat după agricultură vine bogăția minerală, în principal reprezentată de petrol. Câmpurile mari de petrol din România face din ea una dintre cei mai mari producători mondiali de petrol” și, se arată în continuare în *Raport*, „România este capabilă nu numai să-și satisfacă nevoile interne, ci, de asemenea, să exporte cantități mari de cereale, cherestea și petrol și, astfel, de a-și dezvolta în mod constant comerțul de export, admirabil favorizată de poziția ei avantajoasă pe cursul inferior al Dunării, această autostradă puternică a comerțului internațional și deținând mai mult decât o mare parte a coastei Mării Negre”²⁴.

În perioada crizei mondiale economice, dintre anii 1929-1933, România a trecut printr-o importantă reducere a producției industriale și, în mod special, agricole²⁵. Pe ansamblu producția industriei prelucrătoare s-a diminuat de la 100% în 1928 la 53,4% în

²⁰ Apud Corina Voiculescu, *Vintilă Brătianu. Personalitatea și activitatea sa*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, p. 119.

²¹ Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 440.

²² Ioan Saizu, *Modernizarea României contemporane (Perioada interbelică)*, Editura Academiei Române, București, 1991, p. 215.

²³ A.M.A.E., fond 71 România, vol. 359, f. 157.

²⁴ *Ibidem*, ff. 120, 121.

²⁵ Vezi Emilia Sonea, Gavrilă Sonea, *Viața economică și politică a României. 1933-1938*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, pp. 9-19.

1932, iar valoarea cu 48,8%; în agricultură, chiar dacă producția de cereale a sporit, indicele general al prețurilor s-a prăbușit în 1933 cu 44,9% față de 1929²⁶. Deși criza a cuprins întreaga economie a țării, producția de țigări și derivate din țigări nu a înregistrat scăderi în această perioadă ci, dimpotrivă, a crescut într-un ritm susținut: dacă în 1929 producția de țigări a României s-a cifrat la 4 827 280 tone (reprezentând 2,38% din producția mondială), în 1933 ea crescuse la 7 387 000 tone (3,73 din producția mondială)²⁷. Acest fapt explicându-se prin mai multe cauze interne și externe: industria petrolieră se găsea în proporție de 75% în mâinile monopolurilor străine (ex., în 1930 capitalul investit de Anglia reprezenta 20,62%; iar cel anglo-olandez era de 16,21%); prețul de cost al extracției petrolului din România se situa sub nivelul din alte țări –, ceea ce a permis monopolurilor străine să obțină profit. Este de reținut că în timpul crizei din anii 1929-1933 monopolurile străine au căutat, cu ajutorul împrumuturilor acordate, precum și pe calea comerțului exterior, să arunce în cea mai mare parte urmările crizei asupra economiei românești²⁸.

După izbucnirea crizei, guvernele României au impus mai multe reglementări consacrate raționalizării comerțului: în 1929 prin legea asupra tarifului vamal se urmărea normalizarea prețurilor și modernizarea producției; în 1931 era promulgată legea pentru valorificarea producției agricole, în baza căreia s-a creat Societatea Națională pentru comerțul cu produse agricole; în 1930 s-a înființat Institutul Național de Export, cu scopul de a amplifica valorificarea produselor românești pe piața mondială²⁹. Criza a determinat ca ermetismul să triumfe în viața economică, fiecare stat urmărind remedii empirice spre a-și proteja interesele imediate de producție, de schimb și de ameliorare a nivelului de trai. Chiar și Marea Britanie, patria liberului schimb, a adoptat în 1931 tarife protecționiste ridicate asupra importurilor de bază, punând capăt la opt decenii de tranzacții neîngrădite³⁰.

După marea criză din 1929-1933 a urmat o perioadă de avânt al economiei României, îndeosebi al industriei, atingând în 1938 cel mai înalt nivel din perioada interbelică. La finele anului 1934 erau 3 510 întreprinderi dispunând de 558 468 HP și cu un capital investit de 40 924 000 000 lei, având 208 240 salariați³¹. Din acel moment, industrializarea țării va cunoaște o dezvoltare ascendentă în multiple ramuri, cum ar fi: *ramura industriei textile* „fiind grupa industrială care, în raport cu dezvoltarea celorlalte, a înregistrat cele mai de seamă sporuri. Prin politica economică autarhică, inaugurată în 1932, prin măsurile contingentării importului și al reglementării generale a comerțului exterior”³²; *industria metalurgică*, la finele anului 1935 erau „735 întreprinderi cu un capital investit de 6,2 miliarde lei, cu o forță motrice de

²⁶ Apud Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 290.

²⁷ *Ibidem*, p. 292.

²⁸ Nicolae Sută, coordonator, *Istoria comerțului exterior și a politicii comerciale românești*, Editura Economică, București, 1998, pp. 130-133.

²⁹ Ioan Saizu, *op. cit.*, p. 219.

³⁰ Ioan Saizu, Al. Tacu, *Europa economică interbelică*, Institutul European, Iași, 1997, p. 115.

³¹ A.M.A.E., fond 71 România, vol. 359, f. 158.

³² *Ibidem*, f. 159.

112 295 HP, cu o producție de peste 8 miliarde și folosind 37 796 lucrători³³; progrese s-au mai obținut în industria extractivă, industria sticlei și hârtiei ș.a.³⁴. În acest sens, Victor Slăvescu consemna în „istoricul industriei românești” următoarele: „industria chimică e reprezentată de 254 întreprinderi, finele 1935, având un capital investit de peste 9 miliarde lei, o forță motrice de 29 944 HP și utilizând 16 724 lucrători. Valoarea producției e de 8,5 miliarde lei anual.

În industria hârtiei și a artelor grafice, capitalul investit e de 2 miliarde lei. Forța motrice de 42 337 HP, din care în ramura celulozei, hârtiei și cartonajului 38 716 HP. Totalul lucrătorilor 12 000. Valoarea producției 3 400 milioane lei.

Industria forestieră și a lemnului cuprinde 8 grupe reprezentând la finele anului 1935, 664 întreprinderi cu un capital investit de 2 500 milioane și cu o forță motrice de 67 200 HP. Valoarea producției e de circa 2 miliarde lei anual.

S-au făcut, de asemeni, importante progrese în industria sticlei, a ceramicii, a cimentului și a materialelor de construcție, remarcabile în perioada crizei monetare, când industria construcțiilor a oferit câmp larg de asigurare a capitalurilor și nu mai puțin remarcabile au fost aceste progrese și în ramura pielăriei. În această din urmă industrie s-au investit circa 1 100 milioane lei – sfârșitul 1935. Valoarea producției anuale se cifra, la această dată, la aproximativ 2 miliarde lei. Forța motrice 14 000 HP și salariați 10 000. Astăzi nu se mai importă în materie de pielărie, în România, decât numai pieile tanate fine. Producția indigenă acoperă integral consumul intern de talpă, piele ordinară, blanc și bocanci; 94% din consum pentru piei fine: box-calf-chevreau, lac și chevrette; 88% pentru curelele de transmisiune și 90% pentru mănuși și alte articole din piele (de exemplu valize, cufere, harnașament etc.).

Importante progrese a făcut în ultimii ani și ramura industriei extractive. În afară de petrol, România e bogată și în cărbune. În această din urmă ramură de producție, o singură întreprindere românească, *Petroșani*, dispune de mijloace proprii în valoare de 2 650 953 875 lei, cu un capital investit de 1 421 348 687 lei și cu o forță motrice de 76 837 HP.

Sunt de asemeni de amintit întreprinderile *Mica* și *RIMMA*, cea din urmă, regie publică. Ambele extrag aur, argint, plumb și aramă. Ultima, cu deosebire, a luat o amploare admirabilă în dezvoltarea producției sale, înregistrând un beneficiu brut de lei 70 784 574 lei în 1935, față de un deficit de lei 122 132 654 lei în 1927. *RIMMA* produce anual circa 4 000 kg aur fin, reprezentând o valoare de circa 650 milioane lei³⁵.

În concluzie, arăta Victor Slăvescu, în deceniul patru al secolului al XX-lea, „economia românească încetează de a mai fi agricolă. Ea capătă un caracter mixt: agricol și industrial în stare, printr-un just echilibru între dezvoltările acestor ramuri de producție opuse, să împlinescă – printr-o politică economică conștientă – necesitățile reciproce ale debușeelor lor”³⁶.

³³*Ibidem*, ff. 160-161.

³⁴*Ibidem*, f. 161.

³⁵*Ibidem*, ff. 161-162.

³⁶*Ibidem*, f. 162.

Această concluzie era în concordanță cu realitatea din România, care pe la mijlocul anilor '30 cunoștea o refacere economică treptată, iar industrializarea era un „fenomen natural” ce reprezenta un aspect al „procesului general” de evoluție economică a popoarelor³⁷. Multe ramuri ale industriei românești progresaseră suficient la sfârșitul anilor '30 pentru a fi în măsură să satisfacă aproape toate necesitățile interne în materie de alimente, textile și chimicale. Creșterea cantitativă și calitativă a industriei românești se exprimă cel mai bine în date relevante din momentele principale ale perioadei interbelice: anul 1923, început al avântului după perioada de refacere; anul 1929, care desparte avântul postbelic de criza economică din anii 1929-1933; anul 1934, anul de început al noului avânt industrial, și 1938 anul de vârf al dezvoltării economiei în România³⁸. După 1939, criza economică mondială a întrerupt dezvoltarea economică promițătoare a României și a făcut loc incertitudinilor economice și politice.

BIBLIOGRAFIE:

- Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, București, fond 71 România, vol. 359.
- Academia Română, *Discursuri de recepție*, vol. VI (1936-1948), volum îngrijit de dr. Dorina N. Rusu, Editura Academiei, București, 2005.
- Axenciuc, Victor, Tiberian, Ioan, *Premise ale formării statului național unitar român*, Editura Academiei, București, 1979.
- Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.
- Buzatu, Gh., *O istorie a petrolului românesc*, ediția a II-a, Casa Editorială *Demiurg*, Iași, 2009.
- Cîrstea, Marusia, *Relații economice româno-britanice (1919-1939). Studii și documente*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012.
- Constantinescu, N.N., coordonator, *Istoria economică a României*, ediția a II-a, vol. 1, Editura Economică, București, 1998.
- Gridan, Alin, Oncescu, Iulian, *Victor Slăvescu. Documente (1909-1946)*, vol. I, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2010.
- Hitchins, Keith, *România. 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 2013.
- Istoria Românilor*, vols. VII-VIII, Editura Enciclopedică, București, 2003.
- Manoilescu, Mihail, *Politica producției naționale*, București, 1923.
- Idem, *Rostul și destinul burgheziei românești*, Editura Albatros, București, 2002.
- Saizu, Ioan, *Modernizarea României contemporane (Perioada interbelică)*, Editura Academiei Române, București, 1991.
- Saizu, Ioan, Tacu, Al., *Europa economică interbelică*, Institutul European, Iași, 1997.
- Sonea, Emilia, Sonea, Gavrilă, *Viața economică și politică a României. 1933-1938*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.

³⁷ Keith Hitchins, *România. 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 2013, p. 371.

³⁸ Apud *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România Întregită (1918-1940)*, coordonator Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 89.

Sută, Nicolae, coordonator, *Istoria comerțului exterior și a politicii comerciale românești*, Editura Economică, București, 1998.

Voiculescu, Corina, *Vintilă Brătianu. Personalitatea și activitatea sa*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011.